

Ks. WOJCIECH SURMIAK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

<https://orcid.org/0000-0003-4468-9279>

Europe: spiritual resources for the future.

Sprawozdanie z międzynarodowego kongresu zorganizowanego przez Europejskie Stowarzyszenie Teologii Katolickiej

(Pécs, 30 sierpnia – 2 września 2023)

Europejskie Stowarzyszenie Teologii Katolickiej (ESTK) / The European Society for Catholic Theology (ET) jest towarzystwem naukowym, którego członkami są katolicy teolodzy z całej Europy. Członkowie Stowarzyszenia, obejmujący swym naukowym namysłem różne dyscypliny teologiczne, wskazują jednocześnie na jedność teologii jako nauki. Oprócz działalności czysto badawczej jednym z głównych celów ESTK jest promocja teologii jako dyscypliny uprawianej na forum akademickim. W każdym nieparzystym roku kalendarzowym Stowarzyszenie organizuje swój kongres. Sprawozdania z ostatnich 6 kongresów (2011 – Wiedeń, 2013 – Brixen/Bressanone, 2015 – Louvain/Leuven, 2017 – Strasburg, 2019 – Bratysława, 2021 – Osnabrück) publikowane są systematycznie na łamach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”: 44,2 (2012), s. 642-645; 46,2 (2014), s. 505-510; 49,1 (2016), s. 273-277; 51,2 (2017), s. 488-493; 52,2 (2019), s. 456-457; 54,2 (2021), s. 260-263.

W 2023 r. kongres Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej odbył się w dniach od 30 sierpnia do 2 września w węgierskim Pécs (Peczcu). Głównym organizatorem kongresu był prof. dr Gusztáv Kovács, wiceprzewodniczący ESTK, a zarazem rektor Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola (PPHF) / Episcopal Theological College of Pécs (ETCP). Głównym tematem naukowego spotkania było pytanie o duchowe źródła dla Europy przyszłości. Hasłem przewodnim kongresu były słowa: *Europe: Spiritual Resources for the future.*

Pecz (węg. Pécs) jest piątym co do wielkości miastem Węgier, usytuowanym na przedgórzu Góry Mecsek w zachodnio-południowej części kraju, w pobliżu granicy z Chorwacją. Miasto o pierwotnej nazwie Sopianae zostało założone przez Rzymian na początku II w. w rejonie zamieszkałym przez plemiona celtyckie i panońskie. Nazwa miasta wywodziła się najprawdopodobniej od celtyckiego słowa *sop*, co oznaczałoby *bagna*. W IV w. miasto stało się stolicą rzymskiej prowincji Valeria i znaczącym centrum kultury wczesnochrześcijańskiej. Nekropolie z tego okresu – Cella Septichora i Cella Trichora – zostały wpisane w grudniu 2000 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Biskupstwo w Peczcu zostało założone w 1009 r. przez Stefana I, a dzisiaj nad miastem króluje słynna katedra z czterema wieżami.

Pół wieku po zakończeniu okupacji tureckiej powstało w Peczcu seminarium duchowne, zwane Instytutem Kapłańskim. Budynek seminarium został poświęcony 4 września

1746 r. Bp Berényi postanowił także przekazać około trzech tysięcy woluminów, będących własnością kapituły katedralnej, do nowo powstałej biblioteki seminaryjnej, która zgodnie z wolą ofiarodawcy stała się nie tylko biblioteką studentów teologii, ale pierwszą węgierską biblioteką publiczną. Oficjalne otwarcie biblioteki nastąpiło w 1774 r. Największą jednak radością fundatorów Instytutu Kapłańskiego był znaczny wzrost liczby studentów, co skutkowało także utworzeniem nowych katedr i rozpoczęciem kursu filozofii, a jednocześnie spowodowało wydłużenie czasu nauki z dwóch do czterech lat.

Po śmierci bpa Klimó Györgi (+1777) polityka kościelna cesarzowej Marii Teresy i jej syna Józefa II dążyła do ujednoczenia edukacji kapłańskiej, co sprawiło, że od 1779 r. mogły prowadzić działalność edukacyjną tylko tzw. seminaria generalne (Buda i Bratysława). Studenci z Peczu studiowali w Bratysławie od 1785 do 1790 r. W 1790 r. opublikowano dekret cesarski rozwiązujący seminaria generalne, co sprawiło powrót teologii do Peczu. W 1835 r. bp Ignác Szepesy założył w Peczu liceum z wydziałem prawa i filozofii oraz zbudował jeden z najpiękniejszych klasycystycznych budynków w mieście. Od 1860 r. liceum staje się częścią nowo powołanego niższego seminarium duchownego, zwanego *Marianum*.

Wydarzenia pierwszej i drugiej wojny światowej przyniosły także zmiany w życiu seminarium. Budynek stał się najpierw schronieniem dla okolicznych mieszkańców, a następnie szpitalem wojskowym. W marcu 1945 r. rosyjskie dowództwo wojskowe zezwoliło na kontynuowanie edukacji. W 1950 r. studenci niższego seminarium zamieszkali w domu biskupim i tam też studiowali. W sierpniu 1951 r. budynek seminarium musiał zostać przekazany szkole publicznej. Po upadku komunizmu, w 1991 r. bp Mihály Mayer reaktywuje Kolegium Teologiczne w Peczu i oprócz kształcenia przyszłych księży rozszerza jego działalność edukacyjną na kształcenie przyszłych nauczycieli religii oraz świeckich teologów. Pierwszym rektorem uczelni mianowany został Endre Bána. W pierwszym roku akademickim powrócili do Peczu seminarzyści studiujący dotychczas w Győr. Po śmierci Endre Bána (+1995) rektorem uczelni do 2000 r. był István Horváth. W tym czasie zakończono remont zwróconego uprzednio przez państwo okazałego budynku pierwotnego seminarium duchownego, do którego przeniosło się Kolegium Teologiczne. Seminarium duchowne mieściło się w budynku dawnego klasztoru karmelitów. W 2001 r. rektorem kolegium został Zsolt Czeglányi. W 2003 r. oprócz studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kolegium rozpoczęło także korespondencyjny kurs nauczania teologii. W 2007 r. w kolegium studiowało 112 studentów stacjonarnych i 77 studentów korespondencyjnych.

Niestety w 2007 r. podjęto decyzję o zamknięciu seminarium duchownego, a klerycy rozpoczęli studia w tzw. seminariach krajowych. Przeniesienie seminarium duchownego nie spowodowało jednak zamknięcia kolegium. W 2014 r. bp György Udvardy postanowił wyremontować i zmodernizować budynek kolegium, który był używany w latach 90. Uczelnia przeniosła się do nowoczesnego i przytulnego budynku w listopadzie 2014 r., który do dnia dzisiejszego stanowi siedzibę Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola (Episcopal Theological College of Pécs).

W ramach sesji plenarnych można było usłyszeć głosy 13 profesorów, byli to: Mátyás Szalay (Granada) – *The Spiritual Renewal of Europe through Philosophical Testimony*, Sigríd Müller (Wiedeń) – *Glaube, Vernunft und die Offenheit für Neues: Inspirationen aus der mittelalterlichen Theologiegeschichte*, Stefan Attard (Malta) – “*But the word of God is not bound*” (2 Timothy 2:9): *Reflection on the Canons of Scripture in Relation to Different Faith Communities*, Levante Balázs Martos (Budapeszt) – *Friendship with God – Biblical Foundations*, Tamás Fedeles (Pecz) – *Heilige, reliquien, Wallfahrtsorte. Abriss der Geschichte der mittelalterlichen Pilgerfahrten*, Ausra (Gabriele) Vasiliaauskaite OSB (Kowno) – *Pastoral Care of Silence – A Spiritual Resource That Must Be Preserved in*

Pastoral Theology, Zoltán Baolg (Budapeszt) – *Christus-Glaube und Christliche Kultur in Europa*, Gerhard Kruip (Moguncja) – *Christliche Sozialethik: Aus Tradition offen für jegliche Begabungen, Erfahrungen und Kompetenzen*, Béatrice Faye (Rabat) – *Quand la théologie africaine interroge les ressources spirituelles et l'avenir de la théologie aujourd'hui?*, Izunna Okonkwo (Nigeria) – *Spiritual Resources and Post Modernity: An African Perspective*, Susan Abraham (San Francisco) – *Spiritual and Cultural Hybridity in a Post Secular World*, Diana Beatriz Viñoles (Ziemia Ognista) – *Spiritual Resources for the Future: A South American Perspective*, Abrew Mészáros (Maynooth) – *Tradition and Imagination: A Theological View from an American European*.

Choć wszystkie wystąpienia *keynote speakers* były bardzo inspirujące, to jednak zabrakło wśród prelegentów głosu przedstawiciela teologii polskiej. Luka ta została uzupełniona w ramach 18 sesji paralelnych (9 spotkań panelowych odbyło się 31 sierpnia i 9 spotkań panelowych odbyło się 1 września). W sumie w grupach paralelnych głos zabrało 84 naukowców. Sześciu spośród nich to przedstawiciele teologii w Polsce: Beata Chrudzimska (UKSW) – *Bibliodrama als Weg einer integrativen selbbsbewussten chritlischen Entwicklung*, Sławomir Jeziorski (UPJPII) – *Liturgy as the laboratory of renewed ecology*, Wojciech Kućko (UKSW) – *The concept, implementation proposal and moral challenges of the Global Pact on Education in the teaching of Pope Francis*, Marek Lis (UO) – *Screen Gospels: apocryphal Good News for the Future?*, Janusz Podzielny (UO) – *Die christilschen Wurzeln Europas in der Sicht von Johannes Paul II*, Mateusz Potoczny (UO) – *Is Europe tried of Christianity?*

Kongresowe dni zostały wypełnione przez sesję inauguracyjną (w ramach której głos zabrali: Gusztáv Kovács – wiceprzewodniczący ECTS i główny organizator kongresu, Margit Eckholt – przewodnicząca ESTK, László Felföldi – biskup Peczu), panel otwierający (w ramach którego głos zabrali: Margit Eckholt – przewodnicząca ESTK, Marie Jo Thiel – profesor teologii ze Strasburga, Andrej Saje – biskup Nowego Miasta w Słowenii, György Hölvényi – członek Parlamentu Europejskiego) oraz 5 sesji plenarnych (13 wystąpień) – I. *From Athens to Jerusalem: Philosophy and Biblical Theology*: I.1. *The Philosophical Roots*, I.2. *The Biblical Roots*; II. *From Roman Empire to the European Union*: II.1. *Church History and Pastoral Theology*, II.2. *Ecumenical Theology and Social Ethics*; III. *Europe from Beyond Its Borders*. W sumie w ramach kongresu głos zabrało ponad sto osób. Warto dodać także, że Kongres został poprzedzony wystąpieniami młodych naukowców, którzy brali udział w *Emerging Scholars Workshop*.

Oprócz uczyt naukowej organizatorzy zapewnili uczestnikom także liczne i ciekawe wydarzenia towarzyszące: zwiedzanie miasta, nauka tradycyjnego węgierskiego tańca oraz najważniejszy punkt spotkań stowarzyszenia, jakim jest zawsze konferencyjna i wspólnotowa Eucharystia, która tym razem odbyła się w przepięknej katedrze pw. Świętych Piotra i Pawła w Peczu. Eucharystii przewodniczył i homilię wygłosił bp Andrej Saje. To właśnie po Eucharystii wręczone zostały nagrody dla autorów najlepszych książek teologicznych – *Book Prize 2023*. Laureatką w kategorii Established Scholar została prof. dr Ligita Ryliskité za dzieło *Why the Cross? Divine Friendship and the Power of Justice* (Cambridge: Cambridge University Press, 2023). Z kolei w kategorii Emerging Scholar nagrodę otrzymał dr Stephan Tautz za książkę *Radikale Sakramentalität: William T. Cavanaugh's politische Theologie der Eucharistie im Gespräch mit radikaldemokratischer Theorie der Macht* (Berlin: LIT Verlag, 2022).

W ramach kongresu ESTK przewidziano także spotkania sekcji narodowych oraz zebranie plenarne wszystkich zgromadzonych członków Stowarzyszenia. W spotkaniu sekcji polskiej udział wzięło 8 osób. W ramach ogólnego zgromadzenia członków ESTK, które było ostatnim formalnym punktem kongresu, oprócz podsumowania prac

Stowarzyszenia za lata 2022–2023, dokonano wyboru nowego zarządu. Przewodniczącym ESTK został dotychczasowy wiceprzewodniczący, prof. dr Gusztáv Kovács z Episcopal Theological College of Pécs. Z kolei wiceprzewodniczącą Stowarzyszenia została prof. Fáinche Ryan z The Loyola Institute na Trinity College Dublin i to właśnie ona będzie odpowiedzialna za zorganizowanie kolejnego kongresu ESTK. Odbędzie się on od 20 do 23 września 2025 r. w Dublinie.

Kongresy Europejskiego Stowarzyszenia Teologii Katolickiej są ważnymi elementami wspólnego europejskiego myślenia teologicznego. Od pierwszego kongresu, który odbył się w 1989 r., teolodzy stowarzyszeni wewnątrz organizacji zobaczyli upadek żelaznej kurtyny, rozwój NATO i Unii Europejskiej oraz Brexit, wojnę w byłej Jugosławii i aktualnie na Ukrainie. Zobaczyli także Kościół pod rządami trzech papieży wraz ze wzajemną kontynuacją myśli poprzedników i nowymi impulsami teologicznymi. W obliczu tych zmieniających się okoliczności Stowarzyszenie było zawsze w stanie odnaleźć swoją wyjątkową rolę w europejskiej wspólnocie akademickiej i religijnej, podążając za wartościami akademickiej wolności i synodalności. Misją Stowarzyszenia jest także idea łączenia teologów z różnych krajów kontynentu i umacnianie rozwoju ich nowych pokoleń. Wszystkie dotychczasowe kongresy od Stuttgartu po Pécs – a było ich łącznie 14 – odznaczały się wielką czujnością wobec aktualnego pulsu wyzwań stojących przed teologią, takich jak chociażby w ostatnim czasie: język religijny, braterstwo, nadzieja, kryzys ekologiczny czy wreszcie duchowe zasoby Europy.